

Proč jsou Rusové jednomyslní a stále více si uvědomují, že Západ chce jejich zemi zničit

infokuryr.cz/n/2023/07/12/proc-jsou-rusove-jednomyslne-a-stale-vice-si-uvedomuji-ze-zapad-chce-jejich-zemi-znicit

kuryr

12. července 2023

Před rokem 2022 nebude návratu. Blok pod vedením USA zatlačil Moskvu příliš daleko.

V Rusku narůstá názor, že cílem USA – a „kolektivního Západu“, který stojí v čele – je dosáhnout „konečného řešení“ „ruské otázky“. Předpokládá se, že cílem je porazit Rusko, zničit jeho vojenský potenciál, restrukturalizovat jeho státnost, přetvořit jeho identitu a případně ho eliminovat jako stát v jeho současné podobě.

Tento pohled zůstal dlouho na okraji zahraničněpolitického myšlení. Za poslední rok a půl se však mnohé změnilo. Dnes se tento pohled na západní cíle stal hlavním proudem. Ve skutečnosti to vypadá docela racionálně, když se to dá do správného kontextu.

Mezitím Rusko samo vede podobnou politiku vůči ukrajinskému státu, jehož existence v bývalé podobě a hranicích je v Moskvě vnímána jako klíčová bezpečnostní výzva.

Historická zkušenost z minulého století ukazuje, že totální porážka nepřítele a následná obnova jeho státnosti je v zahraničněpolitické praxi spíše pravidlem než výjimkou. To je důležitý rozdíl oproti konfliktům v 18. a 19. století, kdy byla vojenská porážka nepřítele chápána jako způsob ždímání ústupků, nikoli způsob obnovy vlastních základů.

Zkušenosti 20. a 21. století nejsou vždy lineární, ale jejich opakování je evidentní. Porážka Německa v 1. světové válce vedla ke značné reorganizaci jeho státnosti, která byla určována spíše vnitřními rozpory, které vyrostly z vojenské ztráty.

Daleko radikálnější důsledky měla kapitulace Německa po druhé světové válce. Země byla rozdělena, oloupena o autonomii zahraniční politiky a téměř kompletně přestavěna. Vojenská porážka a následná okupace také vedly k přeformátování dalších velkých mocností, Japonska a Itálie. Sovětský svaz byl jako vítězná země důležitým hráčem při řešení „německé otázky“. SSSR byl také aktivní při nastolování socialistických režimů v zemích osvobozených od nacistické okupace.

Následná studená válka tuto reorganizaci ztížila. Každý pokus narazil na odpor Západu. Někdy bitva skončila remízou, jako v Koreji. Občas zvítězil Sovětský svaz – například pomohl zasadit bolestivou porážku Spojeným státům ve Vietnamu. V jiných situacích byly USA úspěšné, například při podpoře protisovětských sil v Afghánistánu.

Rozpad Sovětského svazu dal Washingtonu volnou ruku. Navzdory rétorice Moskvy, že studená válka skončila vítězstvím obou stran, byla realita jiná.

Mnohé z bývalých socialistických zemí byly rychle integrovány do euroatlantických struktur za aktivní pomoci nových místních elit a široké veřejné podpory. Samotné Rusko hlasitě hlásalo svou touhu vrátit se do „civilizovaného světa“. Kolektivní Západ vedený USA dostal volnou ruku k přetvoření obrovského území, které právem považovali za výsledek svého nekrvavého vítězství nad Sovětským svazem.

Při absenci protiváhy provedly USA několik vojenských intervencí, které rovněž vedly k úplné restrukturalizaci cílových států. Jugoslávie se rozpadla. Irák byl okupován, jeho vůdce popraven a jeho vládní systém se transformoval. Ale byly i neúspěchy. V Afghánistánu se rychlé vítězství změnilo v tvrdohlavý partyzánský boj a následný ponižující ústup. Vojenská intervence v Íránu se neuskutečnila, ačkoli byla plánována. Severní Korea se stala jadernou mocností, což drasticky snížilo pravděpodobnost zahraniční invaze. Úspěšné americké intervence vzbudily nelibost Moskvy, ale až do určité míry se to neproměnilo v konkrétní akci. V tuzemsku rozsáhlé západní investice,

Současně dva trendy vedly k pokračujícímu a rostoucímu podráždění ruských úřadů. Prvním byl stále viditelnější pokus západních zemí obejít stát a navázat přímý dialog s ruskou veřejností. V tomto paradigmatu byla „dobrá“ občanská společnost postavena proti „špatné“ vládě. Rostoucí a pochopitelné podráždění Moskvy bylo vyvoláno myšlenkou, že Rusko má „režim“. Bylo naznačeno nebo dokonce přímo řečeno, že Západ nějakým způsobem stavěl občanskou společnost do kontrastu s vládou a neviděl ji jako součást stejné politické komunity. Čím vědoměji a demonstrativně západní státy tento přístup prosazovaly, tím větší odpor narazil v Moskvě.

Na Západě byl takový přístup připisován vnímaným nedostatkům demokracie v Rusku, což jen přidalo na podráždění.

Ruské úřady zjevně nechtěly spoléhat na externí hodnocení svého budování státu. To platí o to víc, že jmenovatelem takových hodnocení se stále více tvořily nejen vyspělé demokracie, ale také země východní Evropy a Pobaltí se svou kyticí historických křivd a komplexů. Zkušenosti z „barevných revolucí“ v postsovětském prostoru jen zvýšily obavy Moskvy. V Gruzii, Kyrgyzstánu a na Ukrajině získaly veřejné protesty plnou morální, politickou a dokonce i materiální podporu ze strany západních zemí, zatímco úřady byly často démonizovány.

Revoluční přesuny moci, dokonce i v zájmu demokratizace a rozvoje, byly v Moskvě právem považovány za výzvu. V rámci ruské elity panoval silný konsenzus, že stát by měl a mohl být vybudován pouze vlastním úsilím. Jakákoli forma vnějšího zasahování byla nepřijatelná. Tento konsenzus se začal objevovat v polovině 90. let a na konci prvního funkčního období Vladimira Putina se stal jasným politickým postojem.

Druhý trend, který měl významný dopad na změnu ruských postojů, souvisel s politikou USA a EU v postsovětském prostoru. Rusko spolko integraci středoevropských a východoevropských zemí do západních struktur, pravděpodobně to považuje za jed pro sebe. Na rozdíl od západního stereotypu, který naznačuje, že Moskva chce obnovu SSSR, byly skutečné cíle daleko od imperiálních ambicí.

Rusko nemělo zájem převzít další velké imperiální břemeno, živit místní elity a kupovat si lidovou loajalitu. Spokojila se s neutralitou bývalých sovětských republik a dokonce i se spoluprací s USA v postsovětském prostoru za předpokladu, že tato spolupráce byla rovnocenná. Na počátku roku 2000 neměla Moskva žádné námitky proti americké vojenské přítomnosti ve Střední Asii a poté na dlouhou dobu pomáhala zásobovat západní frakci v Afghánistánu. Ale Moskva byla kategoricky nespokojená s vyhlídkou západních projektů bez ruské účasti. Na pozadí aktivní diplomacie Vladimira Putina vybudovat konstruktivní vztahy s USA a EU na všech frontách zůstala naděje

Postupně se ale ukázalo, že inkluzivity vůči Rusku bude stále méně. Dalším poplašným signálem byly již zmíněné „barevné revoluce“. Diskutovalo se o rostoucích obavách ruského vedení, ale pokaždé je západní partneři zdvořile odmítli. Západ zjevně jednoduše neviděl potřebu zohledňovat zájmy Ruska. Po ekonomickém kolapsu v 90. letech, masivním odlivu mozků, sérii vnitřních konfliktů, bující kriminalitě, korupci, úniku kapitálu, přechodu na status komoditního přívěsku započatém za sovětského vůdce Leonida Brežněva, klesající porodnosti,

Svou roli sehrály i místní zájmy některých postsovětských elit, které z prodeje „ruské hrozby“ Západu vytěžily politický kapitál.

Podcenění vůle ruského vedení obnovit státnost a vyhnout se hře s nulovým součtem v postsovětském prostoru bylo velkým chybným úsudkem. S každou novou krizí Západ nezvažoval reálnou možnost nejhorších scénářů, kdy by Rusko použilo sílu k prosazení svých zájmů, což by vedlo k protiofenzívě proti pokusům o reformu postsovětských států. První vážnou krizí byla pětidenní válka s Gruzii, během níž ruská strana nejen násilně reagovala na útok na mírový kontingent, ale uznala i nezávislost Abcházie a Jižní Osetie. Západ měl prozíravost, aby uznal, že gruzínské vedení udělalo velké chyby, a zmírnil krizi s Ruskem.

Na další ukrajinskou revoluci v letech 2013-2014 Moskva rychle odpověděla „Krymským jarem“ a poté podporou odporu na Donbasu. Minské dohody ponechaly otevřenou možnost relativně jednoduchého řešení krize. Tvrdá a rozhodná ruská linie však již vyvolala na Západě poplach.

V důsledku toho si blok vedený USA zvolil cestu zadržování a opozice vůči Moskvě. Západo-ruské vztahy v postsovětském prostoru a zejména na Ukrajině se nakonec rozvinuly ve skutečné soupeření a minské dohody později někteří západní vůdci otevřeně charakterizovali jako pouhý manévr při přípravě na nový boj. Ruská podpora syrské vládě ukázala ochotu Moskvy bránit sociálnímu inženýrství i mimo postsovětský prostor.

Navzdory očekávání nové krize byl scénář rozsáhlé vojenské operace proti Ukrajině mnohými, včetně Ruska samotného, považován za nepravděpodobný. Moskva byla hluboce zakořeněna v západně orientované světové ekonomice. Obchodní integrace s EU zůstala na vysoké úrovni. Západní hodnoty nebyly v Rusku odmítnuty, ačkoli některé společenské jevy a hnutí byly kritizovány jako urážka tradičních hodnot. Pro Moskvu zůstala nejdůležitějším tématem bezpečnost jejích západních hranic. Ruské úřady zřejmě předpokládaly, že postupná militarizace Ukrajiny i východního křídla NATO je nevyhnutelná a že vojenská krize přijde v nevhodnou chvíli.

Rozhodnutí zahájit preventivní vojenskou operaci bylo zlomovým bodem, který radikálně umocnil rivalitu. Vojenský konflikt, který následoval, do značné míry vymazal dědictví postsovětské éry.

Návrat do reality roku 2021 nebude. Je jasné, že Rusko udělá vše pro to, aby ochránilo nový územní status quo a co nejvíce podkopalo vojenský potenciál Ukrajiny. Je také jasné, že Západ udělá vše pro oslabení Ruska, a pokud budou vhodné okolnosti, využije ve svůj prospěch i vnitřní problémy.

Otázkou zůstává, jak současná krize skončí.

Politické řešení rusko-ukrajinského konfliktu je v současné době v nedohlednu. Udržitelnost mírové dohody, i když k ní dojde, je velmi sporná. Západ se obává náhlé vojenské eskalace a války s Ruskem, která by mohla rychle vést k jaderné výměně. Nelze však vyloučit postupné přímé vojenské zapojení NATO do konfliktu.

Perspektiva vnitřních nepokojů v Rusku je široce diskutována a analyzována v západních médiích. Dosud se takové názory zjevně v oficiálních prohlášeních nepromítly. Mělo by však být jen otázkou času, kdy se úvahy analytiků a populistická prohlášení jednotlivých politiků stanou oficiálním stanoviskem. Nepokoje ve velké jaderné velmoci s sebou nesou velká rizika. Na Západě však mohou být vnímány jako méně závažné než přímá vojenská konfrontace. Mezitím by vnitropolitická exploze mohla Rusko na dlouhou dobu zneschopnit a donutit zemi k reformě celého systému. S takovým vývojem se zachování ruské státnosti a suverenity opět stává hlavním tématem jakéhokoli konfliktu.

V sázce je i ukrajinská státnost. Je velmi pravděpodobné, že ze současné krize vyjde se sníženou kapacitou, omezenými hranicemi a úplnou závislostí na vnějších silách.

USA jsou v lepší pozici. Dokázali ukáznit své spojence na pozadí krize a jsou vystaveni riziku svého vlastního postavení. S Čínou však již vstoupily do rivality a nacházejí se v situaci dvojího odstrašování. Ruské vítězství na Ukrajině v kombinaci s posílením vztahů mezi Moskvou a Pekingem by bylo pro USA velkou strategickou výzvou.

Ivan Timofeev

programový ředitel Valdajského klubu a jeden z předních ruských expertů na zahraniční politiku.